

Сучасні уваги.

I. Скільки в Петербурзі Українців?

Де-який матеріал, що відповідає на се запитання, подають видані петербурською мійською управою результати одноденної переписи петербурських мешканців в кінці 1900 року. Треба сказати, що вироблена міжнародними статистичними конгресами форма переписної картки не має окремої точки для визначення національності кожної одиниці, і деяку, дуже непевну взагалі підставу для цього дає лиш графа „рідна мова“. В поясненнях до сеї точки на картках петербурської переписи було визначено, що в відповідь треба писати або „руській языкъ“, або „малоросійській языкъ“, або „бѣлорусській языкъ“, або там яка друга мова, себ-то українській мові протилежала не великоруська, а російська. З цього вже зразу можна було сподіватись якогось непорозуміння, вважаючи на брак національної свідомости серед Українців, вплив родинного виховання і взагалі ту плутанину, яка існує в розумінню слів „руській языкъ“ — руська мова. Так і вийшло справді. Отже тепер виявилось, що всеї людности Петербурга під час переписи 1900 р. було 1,439.613 чоловіка, з яких мають за рідну мову „руській языкъ“ — 1,260.541; з українською мовою як рідною визначило себе лиш 1.513; таким чином, коли з цього числа виводити кількість Українців, то їх у Петербурзі буде менше, ніж Німців (48.465), Поляків (45.033), Фіннів (18.315), Естів (15.444), Жидів (12.535), Лативів (8.221), Татарів (5.825), навіть Французів, Англіїців і Шведів; тільки такі мови, як білоруська, вір-

менська, болгарська, малярська, голанська, грецька, турецька, чеська і т. д. — стоять низше від української по числу петербурських обивателів. Що се справді тільки непорозумінне, видко з поділу петербурської людности по її громадському становищу, при чім селяни й міщани перелічені по тих губерніях, до яких вони приписані. Отже виходить, що в Петербурзі селян („крестьянъ“) лічить ся 908.786 і в них приписані до восьми українських губерній (Київська, Волинська, Подільська, Чернігівська, Полтавська, Харківська, Катеринославська) — 11.333 чоловіка. Міщан, що походять із тих же губерній, лічить ся 3286. Отже принаймні оті 11 тисяч селян безперечно мають за рідну мову — українську, але вони записались — чи їх записано — в більшості з російською мовою. Певне і з міщан не мале число належало-б до чистих Українців. Само собою, що цікаво зовсім не те, щоб у Петербурзі було як найбільше Українців, — нехай би їх там і зовсім не було, — але дуже важно, щоб статистика людности давала певний матеріал і не заводила в непорозуміння, а для сього треба бажати, щоб і самі Українці, принаймні письменні, пильніше гляділи своїх інтересів і не зрікали ся в переписних картках рідної мови. Тим часом наведений приклад показує, що і загальна статистика людности Росії, коли будуть опубліковані результати переписи 1897 року, не дасть змоги вчислити справжнє число Русинів у Росії.

Книжка, з якої ми беремо сі відомости, дає ще деякі цікаві додатки до статистики петербурських Українців. Що справді за люди ті 1513 чоловік, що визначили своєю рідною мовою українську? Поперед усього се — люди всякого становища, бо між ними єсть і неписьменні (неграмотні), яких лічить ся (від 6-го року життя) 266 душ. Се — люди переважно молоді, бо 612 чоловіка з них має від 21 до 25 років. По вірі („вѣроисповѣданіє“) се переважно православні, але, що дуже цікаво, єсть і иньших церков: римо-католиків з українською мовою лічить ся 108, схизматиків („раскольниковъ“) 2, протестантів 1 і Жидів 1; уніятив-Українців зовсім нема, а які єсть уніяти — записані з польською мовою. Між иньшим звертає увагу, що Жидів по вірі лічить ся 20.385, себ-то далеко більше, ніж по мові (12.535); решта записала ся на иньші мови, переважно російську та німецьку. На закінченне зупинимось ще на цифрах селян та міщан, що прибули до Петербурга з українських губерній. Більш за все йдуть селяни

в Полтавщини (2216), Поділя (1836), Харківщини (1725); менш усього в Волині (774) та Херсонщини (650). Міщани, навпаки, походять переважно з Київщини (724), Херсонщини (653), а найменше — з Поділя (208) та Катеринославщини (216).

Нарешті треба побажати, аби на далі, в будучих переписах російської людности, переписні картки складались на таких підставах, які-б більше ніж досі забезпечали певність статистичних даних що до поділу по національностям і рідним мовам; нинішня система особливо, як видно, шкідлива для Українців, які повинні вимагати, щоб у тім поділі українській мові відповідала великоруська, а не російська („русскій языкъ“), як тепер.

Українець.

II. Зжидоватілість мадярської преси.

Нема мабуть в Європі бутнійшого й зарозумілійшого народа понад мадярський; політичне його жите дає на се раз у раз стільки доказів, що наводити їх тут було-б зовсім зайвою річю. Та нема мабуть в Європі й такого другого народа, як Мадяри, щоби числив між собою стільки ріжних ренеґатів, і щоб ті ренеґати мали таке значіне як у Мадярів, та щоб мали такий сильний вплив і надавали тон публичному житю в такій мірі, як се дієть ся в Угорщині. Куди обернемо ся, знайдемо там усюди на визначних становищах Сербів, Словаків, Румунів, Німців, Жидів із тим лише додатком, що вони вирекли ся своєї національности та стали не лише цілковитими Мадярами, але ще більше загорілими, шовіністичними, націоналістичними, як родовиті Мадяри. Давнійше задержували бодай ті ренеґати свої власні імена, тому лекше було їх пізнати; та від коли вийшов закон, силою якого кождий може змінити собі імя за ціну одної корони, усякі ренеґати так скористали з нього, що нині говориш приміром із Жидом, пізнаєш його по фізіономії, що він трошки відмінної раси від „брата“ Мадяра, але коли назве тобі своє імя, тратиш усі сумніви в його походженє і набираєш переконання, що його предок коли не прийшов разом із Арпадом в Угорщину, то певно надтягнув незабаром по ньому. А в дійсности се лише — ілюзия. Супроти того й не диво, що Угорщина, держава з одною з найліберальнійших і найгарнійших конституцій в Європі, переслідує й гонить у себе всякі признаки немадярського жита иньших націй із такою завзятістю,